

**Information till
ställföreträdare
med detta viktiga
uppdrag**

Bevaka en huvudmans rätt i ett dödsbo

Överförmyndarens roll

Överförmyndaren är en obligatorisk verksamhet som finns i Sveriges alla kommuner. I Göteborg består överförmyndaren av en politiskt tillsatt nämnd och en förvaltning med tjänstepersoner. Nämnden har i stor utsträckning lämnat över rätten att fatta beslut till tjänstepersonerna. I ärenden där nämnden fattar beslut är det tjänstepersoner som ansvarar för utredningen innan. Vissa beslut fattas alltså av nämnden och vissa av enskilda tjänstepersoner.

Vårt uppdrag är att utreda behov av gode män och förvaltare, och att utöva tillsyn över deras uppdrag. Tillsynen sker bland annat genom att vi granskar de redovisningar som gode män, förvaltare och, i vissa fall, förmyndare lämnar in till överförmyndaren varje år. Vi beslutar även om tillstånd och utreder klagomål på ställföreträdare.

Överförmyndaren har inte i uppdrag att ge specifik juridisk rådgivning. För sådana frågor bör du kontakta till exempel en jurist eller någon annan som är kunnig inom familjejuridik.

Innehåll

Ordlista	4
Uppdragets olika delar	6
Bouppteckning	7
Delgivning av testamente	7
Bodelning	8
Arvskifte	8
Dödsboanmälan	9
Vem ärver vem?	9
Så fungerar arvsordningen när testamente saknas	10
Bodelning mellan makar vid dödsfall	11
Viktiga regler i samband med bodelning mellan makar	11
Så går bodelning mellan makar till	12
Begäran om jämkning vid bodelning	13
Regeln om fyra prisbasbelopp	13
Begäran om bodelning mellan sambor vid dödsfall	14
Viktiga regler i samband med bodelning mellan sambor	14
Så går bodelning mellan sambor till	15
Gåvor från den avlidne	17
Gåvor som förskott på arv	17
Gåvor som inte anses vara förskott på arv	18
När förskottet är större än arvslotten	18
Det förstärkta laglottsskyddet	19
Försäkringar efter den avlidne	20
Fastigheter och verksamheter	20
Tillfälliga godmanskap	21
Bevaka minderårigs rätt i dödsbo	21
Bevaka bortavarandes rätt i dödsbo	21
Arvskungörelse	22
Motstridiga intressen	23
Ta hjälp vid behov	23

Ordlista

Arvinge	En person som enligt lag ärver den avlidne
Arvskifte	Ett avtal som reglerar vad arvingar och eventuella testamentstagare ska få efter den avlidne
Arvslott	Den andel av kvarlåtenskapen (egendomen) som en arvinge får efter den avlidne
Bodelning	En uppdelning av makars egendom när ett äktenskap upplöses genom dödsfall eller skilsmässa
Bouppteckning	En skriftlig sammanställning av den avlidnes och eventuell efterlevande makas/makes tillgångar och skulder
Boutredningsman	En person som tingsrätten har utsett för att ta hand om dödsboet när dödsbodelägarna inte kommer överens
Bröstarvinge	En persons barn, barnbarn, barnbarnsbarn, och så vidare
Dödsbo	När en person avlider övergår det som personen ägde, exempelvis hus och pengar, till ett dödsbo. Ett dödsbo upphör när arvskiftet är klart, det vill säga när den avlidnes eventuella tillgångar har delats upp mellan arvingarna
Dödsboanmälan	En förenklad form av bouppteckning som i vissa fall kan ersätta bouppteckningen
Dödsbodelägare	Den avlidnes arvingar; blir delägare i den avlidnes dödsbo
Efterarvinge	Person som ärver något först efter en efterlevande maka/make
<i>Exempel: Anders och Sheida är gifta och har ett gemensamt barn, Elise. Om Anders avlider är det Sheida som ärver honom, medan Elise får sitt arv först när båda föräldrarna har gått bort. Elise kallas då efterarvinge.</i>	
Enskild egendom	Viss egendom kan göras enskild genom att det framgår i exempelvis testamente, gåvobrev eller äktenskapsförord att den ska vara enskild. Denna egendom kommer då inte att vara giftorättsgods, och ingår därför inte heller i en framtida bodelning
Förmånstagare	En person som har rätt att få försäkringsbelopp från den avlidnes livförsäkring
Giftorättsgods	Allt som makar äger, förutom det som har gjorts till enskild egendom
Huvudman	En person som har en ställföreträdare
Kvarlåtenskap	All egendom som har tillhört en avliden person

Laglott Halva arvslotten; bröstarvingar har alltid rätt att få ut sin laglott vid ett arvskifte

Exempel: Agda har testamenterat hela sin kvarlåtenskap om 500 000 kronor till Röda Korset. Agda har ett barn, Linus. Linus begär att få ut sin laglott vid arvskiftet. Det innebär att Linus får hälften av arvslotten om 500 000 kronor, det vill säga 250 000 kr, som laglott efter Agda.

Legat En viss bestämd summa eller sak som tilldelas någon genom testamente

Legatarie Se *testamentstagare*

Prisbasbelopp Ett värde som årligen fastställs av regeringen. Prisbasbeloppet speglar prisutvecklingen i samhället och används för en rad olika beräkningar: beskattning, pensions- och försäkringsförmåner samt medlems- och serviceavgifter. Du kan läsa mer om prisbasbelopp på www.scb.se

Samboegendom Bostad och bohag som någon av samborna äger och som har införskaffats för gemensamt bruk

Ställföreträdare En person som är god man eller förvaltare åt en huvudman

Särkullbarn Barn som person har tillsammans med någon annan än den personen som hen är gift med

Exempel: Osman och Magda är gifta och har ett gemensamt barn, Loke. Osman har också ett barn sedan tidigare, Muhammed. Muhammed är då särkullbarn till Osman.

Testamente Ett juridiskt dokument som en person skriver för att bestämma hur personens kvarlåtenskap ska delas upp efter dennes död

Testamentstagare Person som ärver den avlidne genom testamente; kan vara antingen *universell testamentstagare* eller *legatarie*

Universell testamentstagare: person som ärver en del av kvarlåtenskapen; den universella testamentstagaren blir dödsbodelägare

Exempel: Xanders farfar avlider. Xander ska enligt sin farfars testamente ärva 50 procent av kvarlåtenskapen. Han blir då universell testamentstagare och därmed också dödsbodelägare.

Legatarie: person som ärver en viss bestämd summa eller sak genom testamente; legatarien blir inte dödsbodelägare

Exempel: Ylva och Zhane gammelmöster avlider. Ylva ska enligt testamentet ärva 20 000 kronor av kvarlåtenskapen och Zhane ska ärva hennes Carl Larsson-tavla. Ylva och Zhane blir då båda legatarier.

Uppdragets olika delar

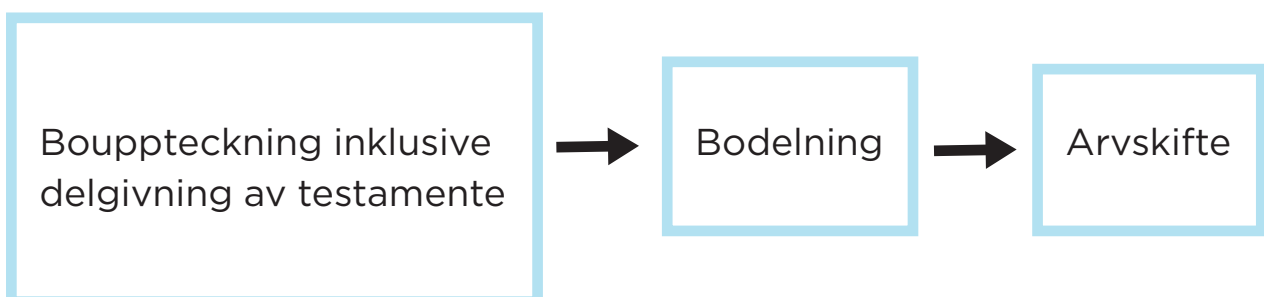
Uppdraget att bevaka en huvudmans rätt i ett dödsbo kan du ha antingen som ett enskilt uppdrag, eller som en del i ditt allmänna uppdrag att som ställföreträdare bevaka rätt för en viss huvudman. Oavsett vilket är det viktigt att du är väl insatt i vad som gäller vid ett dödsfall så att du på bästa sätt kan göra din huvudmans röst hörd.

Din uppgift är att företräda huvudmannen genom hela denna process. Det innebär att du ska se till att processen går rätt till, att fördelningen av arvet blir korrekt och att din huvudman i slutändan får det arv som hen har rätt till.

När arvskiftet är klart och underskrivet av alla dödsbodelägare och av dig i egenskap av ställföreträdare ska du ansöka om slutligt godkännande av arvskiftet hos överförmyndaren.

I denna broschyr finner du information om vad du bör tänka på i ditt uppdrag.

Vad händer i processen?

Alternativt

Dödsboanmälan

Bouppteckning

En bouppteckning är en skriftlig sammanställning av den avlidnes och eventuella efterlevande makas/makes tillgångar och skulder. Av bouppteckningen framgår vilka som har rätt till arv (dödsbodelägare och eventuella testamentstagare). I bouppteckningen ska det också framgå att en ställföreträdare har utsetts.

Bouppteckningen är grunden för bodelning och arvskifte. Som ställföreträdare för en huvudman som har del i ett dödsbo ska du verka för att en bouppteckning sker. Du som ställföreträdare förväntas inte upprätta bouppteckningen själv, utan det mest lämpliga är att en opartisk och kunnig person på området (exempelvis en jurist) upprättar den.

Som ställföreträdare ska du bli kallad till *bouppteckningsförrättningen*. Det är tillfället då bouppteckningen kontrolleras och undertecknas, vilket ska ske senast tre månader efter dödsfallet. På förrättningen har du möjlighet att få en skriftlig översikt över dödsboet, ställa frågor och begära olika saker.

Det är viktigt att du tar del i denna process för att skapa dig en bild av situationen, så att du kan bevaka din huvudmans rätt på bästa sätt och se till att hen inte behandlas orättvist. När bouppteckningen är klar och förrättningen har hållits ska bouppteckningen skickas till Skatteverket för registrering inom en månad.

Delgivning av testamente

Vid bouppteckningen ska det framkomma om det finns något testamente efter den avlidne. Om det finns ett testamente ska alla dödsbodelägare delges testamentet och dess innehåll. Du som ställföreträdare ska inte godkänna testamentet, men du ska skriva under på att du har tagit del av det. Efter bouppteckningen finns det möjlighet att väcka talan om testamentets eventuella ogiltighet inom sex månader.

- **Om testamentet innebär att huvudmannen inte får hela sin laglott, behöver du som ställföreträdare kräva denna. Det ska du göra senast sex månader efter det att du tagit del av testamentet.**

Exempel: delgivning av testamente

Lisa är ogift och har tre barn. Enligt svensk lag ska barnen få en tredjedel vardera av Lisas kvarlåtenskap. Lisa har dock på grund av en långvarig konflikt med ett av barnen valt att skriva ett testamente. Av testamentet framgår att endast två av hennes tre barn ska ärva. Du som ställföreträdare företräder det barn som enligt testamentet inte ska få något arv.

I samband med bouppteckningen skickas testamentet ut för delgivning (samtycke). Från det att du har skrivit under delgivningen har du sex månader på dig att meddela testamentstagaren (vanligtvis via den person som har hand om bouppteckningen) alternativt tingsrätten att du i egenskap av ställföreträdare för din huvudman kräver dennes laglott.

Lisa hade 900 000 kronor i kvarlåtenskap och inga skulder, vilket innebär att din huvudman har rätt till 150 000 kronor (laglott). Om testamentet inte hade funnits hade alla tre barn fått 300 000 kronor var. De 150 000 kronor av arvslotten, som din huvudman inte får del av på grund av testamentet, får de övriga två barnen dela på, under förutsättning att inget annat framgår av testamentet.

Bodelning

En bodelning innebär att det sker en delning av viss egendom innan man fördelar arvet efter den avlidne. Huvudregeln säger att viss egendom delas med hälften vardera mellan den avlidnes dödsbodelägare och efterlevande maka/make eller sambo. Detta gäller oavsett vem som har stått som ägare till egendomen eller betalat för den när den köptes. Vid bodelningen ingår giftorättsgods alternativt samboegendom, beroende på om den avlidne var gift eller sambo.

På sidorna 11-16 hittar du specifika exempel på vad en bodelning mellan gifter respektive sambor kan innebära i praktiken.

Arvskifte

Ett arvskifte är ett avtal som reglerar vad arvingar och eventuella testamentstagare ska få efter den avlidne. Om endast en person ska ärva behövs inget arvskifte. Arvskifte ska ske så snart som möjligt och en *arvskifteshandling* ska upprättas. Om arvskiftet inte har skett inom sex månader från det att bouppteckningen upprättades ska du som ställföreträdare skicka in en skriftlig redovisning till överförmyndaren som förklarar varför det inte har skett.

Du som ställföreträdare ska ta emot förslag till arvskifte, gå igenom detta och därefter förhoppningsvis godkänna arvskiftet för att sedan lämna över det till överförmyndaren för slutligt godkännande. Kom ihåg att alla övriga dödsbodelägare ska ha godkänt arvskiftet innan det skickas till överförmyndaren.

Om dödsbodelägarna inte kommer överens kan det bli aktuellt för en dödsbodelägare att ansöka om en boutredningsman hos tingsrätten. Om tingsrätten utser en boutredningsman blir dennes uppgift att förvalta dödsboet och företräda dödsboet i stället för dödsbodelägarna.

Betalningen för boutredningsmannens arbete sker i första hand genom tillgångar som finns i dödsboet. Om sådana tillgångar saknas eller inte räcker till ska den eller de som ansökte om boutredningsmannen stå för kostnaden eller mellanskillnaden. För dig som ställföreträdare är det därför viktigt att försäkra dig om att det finns tillräckligt med tillgångar i boet för att täcka kostanden för en boutredningsman.

Så snart arvskiftet är verkställt genom att din huvudman har fått arvet insatt på sitt bankkonto, eller (om arvet avsåg en fastighet) att lagfarten har beviljats, ska du som ställföreträdare redovisa detta till överförmyndaren.

Checklista: redovisning av arvskifte

För att överförmyndaren ska kunna fatta beslut om samtycke krävs några olika underlag. Som ställföreträdare behöver du därför skicka in följande till överförmyndaren:

- kopia av bouppteckning (registrerad hos Skatteverket)
- kopia av eventuellt testamente (där det framgår att alla dödsbodelägare har godkänt det)
- arvskifte i original som har godkänts av alla dödsbodelägare
- redovisningsräkning som visar vad som skett med dödsboets tillgångar från dödsdagen fram till arvskiftesdagen.

Dödsboanmälan

Dödsboanmälan är en förenklad form av bouppteckning som i vissa fall kan ersätta bouppteckningen. En dödsboanmälan kan bli aktuell om det framkommer att den avlidnes tillgångar endast kommer att täcka begravningskostnaden och andra utgifter i samband med dödsfallet.

En dödsboanmälan ska göras till socialnämnden i den avlidnes hemkommun och behöver göras inom två månader från dödsdagen. Det är den avlidnes dödsbodelägare som ansvarar för att en dödsboanmälan görs, men om du som ställföreträdare företräder en av dödsbodelägarna kan du behöva verka för att detta sker.

Om tillgångarna i dödsboet inte heller räcker till begravningskostnaden finns det möjlighet att ansöka om ekonomiskt bistånd från den avlidnes hemkommun. En sådan ansökan är möjlig både vid en dödsboanmälan och en bouppteckning.

Exempel: dödsboanmälan

Fadi som är ogift avlider. Fadi efterlämnar dottern Fia som ensam dödsbodelägare. Fadi efterlämnar mestadels skulder och väldigt få tillgångar. Du är ställföreträdare för Fia och tar kontakt med en jurist som kan ordna med en bouppteckning efter Fadi. Juristen upptäcker att det inte kommer att bli något arv för Fia, och dessutom verkar det knappt finnas tillräckliga medel för att betala för Fadis begravning.

Du som ställföreträdare bör då ta kontakt med *kommunens bouppteckningsenhet*, som därefter utreder om det finns möjlighet att göra en dödsboanmälan. Kommunen kommer i det här fallet fram till att en dödsboanmälan kan upprättas i stället för en bouppteckning. Det visar sig då att det saknas medel för att betala för begravningen. Du som ställföreträdare kan nu kontakta kommunens socialkontor och ansöka om ekonomiskt bistånd för begravningskostnaden.

Vem ärver vem?

När den avlidne saknar testamente är det *arvsordningen* som bestämmer vilka släktingar som får ärva och i vilken ordning det sker. Ordningen avgörs av vilken *arvsklass* som släktingarna tillhör. En arvsklass måste vara uttömd innan arvingar i nästa arvsklass kan ärva.

Det innebär att först ärver personer i den första arvsklassen: den avlidnes barn, barnbarn, barnbarnsbarn, och så vidare. Om det inte finns några arvingar i den första arvsklassen blir det personer som tillhör den andra arvsklassen som ärver: i första hand den avlidnes föräldrar och i andra hand den avlidnes syskon, halvsyskon och deras efterkommande.

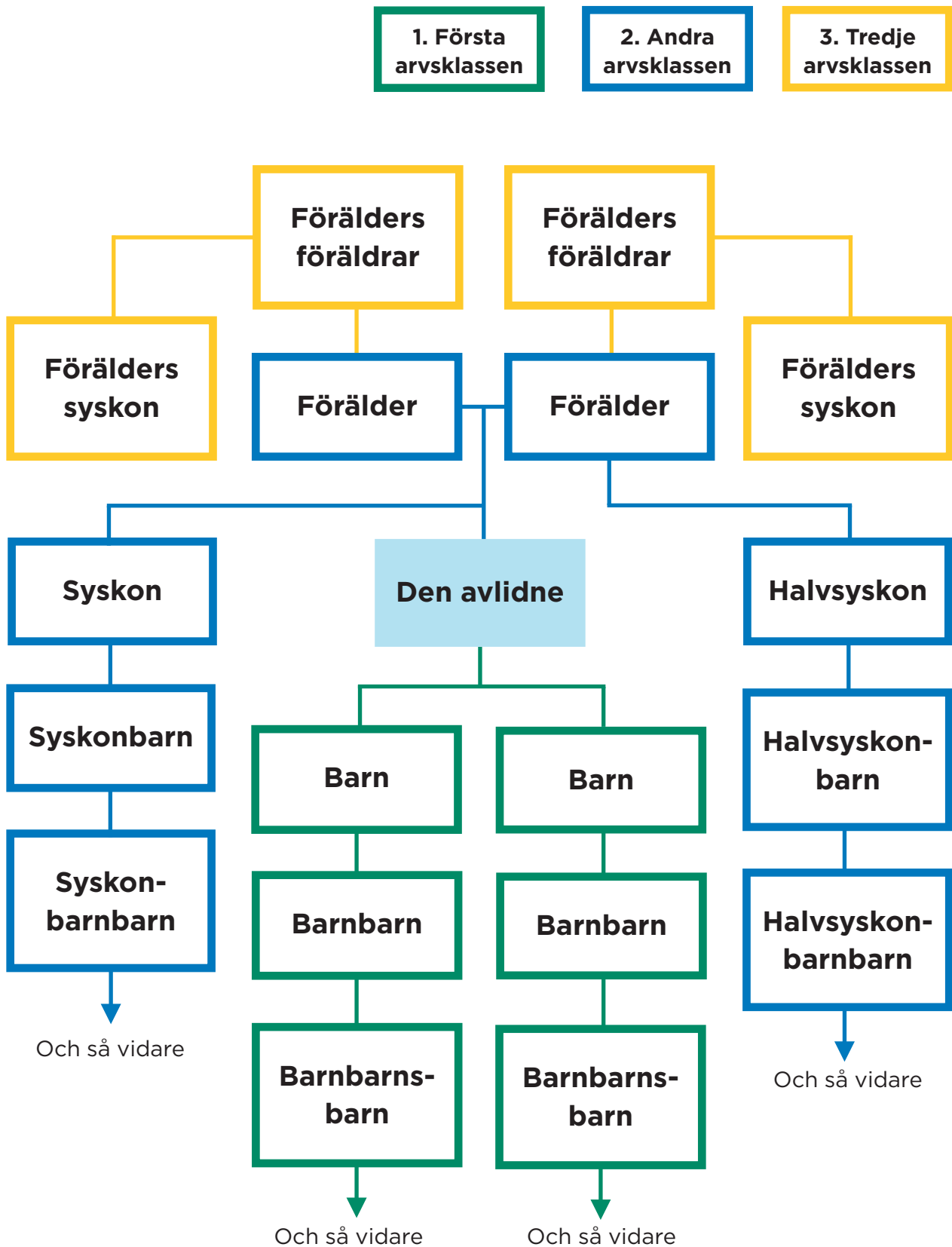
När det inte heller finns några arvingar i den andra arvsklassen blir det personer i den tredje arvsklassen som ärver: i första hand den avlidnes mor- och farföräldrar och i andra hand den avlidnes mosttrar, morbröder, fastrar och farbröder. Deras barn, alltså den avlidnes kusiner, har inte rätt att ärva enligt arvsordningen.

När den avlidne helt saknar arvingar tillfaller arvet Allmänna arvsfonden.

På nästa sida hittar du en figur som visar hur arvsordningen fungerar när den avlidne saknar testamente.

Så fungerar arvsordningen när testamente saknas

Bodelning mellan makar vid dödsfall

Här hittar du information om vad som gäller vid bodelning mellan makar, hur du begär jämkning vid bodelning och vad regeln om fyra prisbasbelopp innebär.

Viktiga regler i samband med bodelning mellan makar

Om din huvudmans maka/make avlider ska en bodelning göras. Därefter ska du bevaka din huvudmans rätt i dödsboet efter den avlidne. Som efterlevande ärver din huvudman hela kvarlåtenskapen, så länge den avlidne inte hade barn sedan tidigare (särkullbarn).

Makar som antingen endast har gemensamma barn eller inte har några barn alls, ärver varandra. Makarnas gemensamma barn får sitt arv när båda föräldrarna är avlidna. Makar som har barn sedan tidigare ärver inte varandra utan arvet går då, efter bodelning mellan makarna, direkt till särkullbarnen. Detta kan dock förändras till viss del, om den avlidne har upprättat ett testamente.

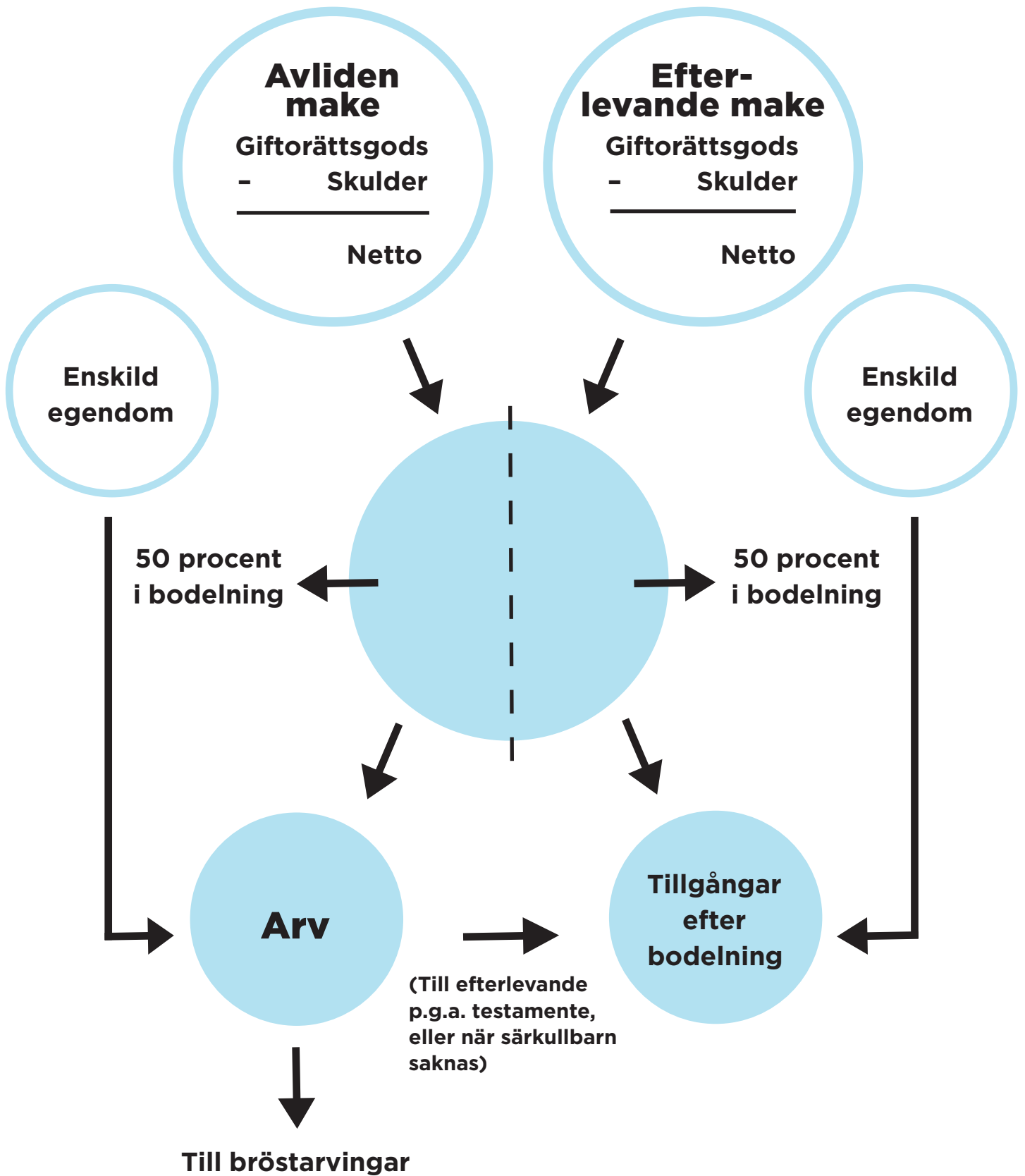
Det är viktigt att förstå skillnaden mellan giftorättsgods och enskild egendom för att förstå vad en bodelning vid dödsfall innebär (se ordlista på sidan 4 för förklaring). Huvudregeln är att giftorättsgodset, efter avdrag för eventuella skulder, fördelas lika mellan den efterlevande maken/maken och den avlidnes dödsbodelägare. Den halva som tilldelas den avlidnes dödsbodelägare och den avlidnes eventuella enskilda egendom är den egendom som man utgår från när arvet efter den avlidne ska fördelas.

Om det endast finns en dödsbodelägare till den avlidne behövs ingen bodelning. Det gäller exempelvis om makarna endast har gemensamma barn och det inte finns ett testamente som säger något annat. I ett sådant fall kommer efterlevande maka/make att ärva den avlidnes del direkt och de gemensamma barnen blir efterarvingar.

På nästa sida hittar du en figur som visar hur processen för bodelning mellan makar går till.

Så går bodelning mellan makar till

Begäran om jämkning vid bodelning

En efterlevande maka/make kan begära att vardera sida ska behålla sitt giftorättsgods i den bodelning som sker innan arvet ska fördelas. Det innebär att den hälftendelning som gäller enligt huvudregeln, och som framgår av bilden på sidan 12, inte längre gäller. En sådan jämkning kan exempelvis bli aktuell om den efterlevande makan/maken har mer giftorättsgods än den avlidne och den avlidne har särkullbarn, om den avlidne har skulder eller om det finns ett testamente till förmån för någon annan än den efterlevande makan/maken.

En begäran om jämkning kan även komma från dig som ställföreträdare, och du måste i så fall framföra den senast i samband med bodelningen. Det är lämpligt att framföra begäran i samband med bouppteckningsförrättningen och samtidigt anteckna detta i bouppteckningen.

Exempel: begäran om jämkning vid bodelning

Stella avlider och du är ställföreträdare för hennes efterlevande make Sebastian. Du har till uppgift att bevaka Sebastians rätt i dödsboet efter Stella. Stella hade inte skrivit något testamente. Sebastian är betydligt mer förmögen än avlidna makan Stella. Sebastian har inga barn men Stella har tre barn från en tidigare relation.

Sebastian har 2 000 000 kronor och Stella har 200 000 kronor efter att avdrag för skulder har gjorts. Samtliga tillgångar är giftorättsgods. Huvudregeln när en person som är gift avlider är att giftorättsgodset, efter avdrag för eventuella skulder, läggs samman och delas på hälften mellan den efterlevande makan/maken och den avlidnes dödsbodelägare. Den andel som vardera sida får kallas för *bodelningsandel*.

Om du som ställföreträdare inte påkallar jämkning vid bodelning kommer samtliga tillgångar att läggas samman vid bodelningen och delas på hälften innan arvet skiftas:

$(2\,000\,000\text{ kronor} + 200\,000\text{ kronor}) / 2 = 1\,100\,000\text{ kronor till vardera sida.}$

Det innebär att Sebastian får 1 100 000 kronor vid bodelningen och att Stellas tre barn kommer att få dela på resterande 1 100 000 kronor.

Om du som ställföreträdare i stället påkallar jämkning vid bodelning enligt Äktenskapsbalken 12 kap 2 § ser du till att Sebastians bodelningsandel stannar på hans sida. Sebastian får alltså behålla allt sitt giftorättsgods och Stella får behålla sitt. Det blir då ingen hälftendelning, vilket innebär att Stellas barn får dela på 200 000 kronor i stället för 1 100 000 kronor. Tänk vilken skillnad du som ställföreträdare kan göra för din huvudman!

Regeln om fyra prisbasbelopp

Om din huvudmans maka/make avlider och efterlämnar särkullbarn som ärver hela kvarlåtenskapen, har din huvudman alltid rätt att få del av kvarlåtenskapen så att värdet på dennes egendom (inklusive det som din huvudman har fått vid bodelningen) uppgår till fyra prisbasbelopp. Detta gäller under förutsättning att det finns så mycket tillgångar i dödsboet att fördela.

Exempel: regeln om fyra prisbasbelopp

Sara avlider och efterlämnar maken Ricardo och särkullbarnet May. Du har till uppgift att bevaka Ricardos rätt i dödsboet efter Sara. Efter bodelningen står det klart att Ricardo får egendom till ett värde av 180 000 kr. Ricardo har rätt att få egendom som uppgår till ett värde av fyra prisbasbelopp (det vill säga 193 200 kr år 2022). Som ställföreträdare kräver du därför att Ricardo ska få ytterligare 13 200 kronor från Mays arvslott.

Begäran om bodelning mellan sambor vid dödsfall

Här hittar du information om vad som gäller vid bodelning mellan sambor och vad regeln om två basbelopp innebär.

Viktiga regler i samband med bodelning mellan sambor

Till skillnad från gifta så ärver inte sambor varandra per automatik, men om den avlidne har upprättat ett testamente kan detta förändras (åtminstone till viss del). En efterlevande sambo kan, oavsett om samborna har ett testamente eller inte, begära bodelning. En begäran om bodelning kan även komma från dig som ställföreträdare och måste ske senast när bouppteckningen förrättas.

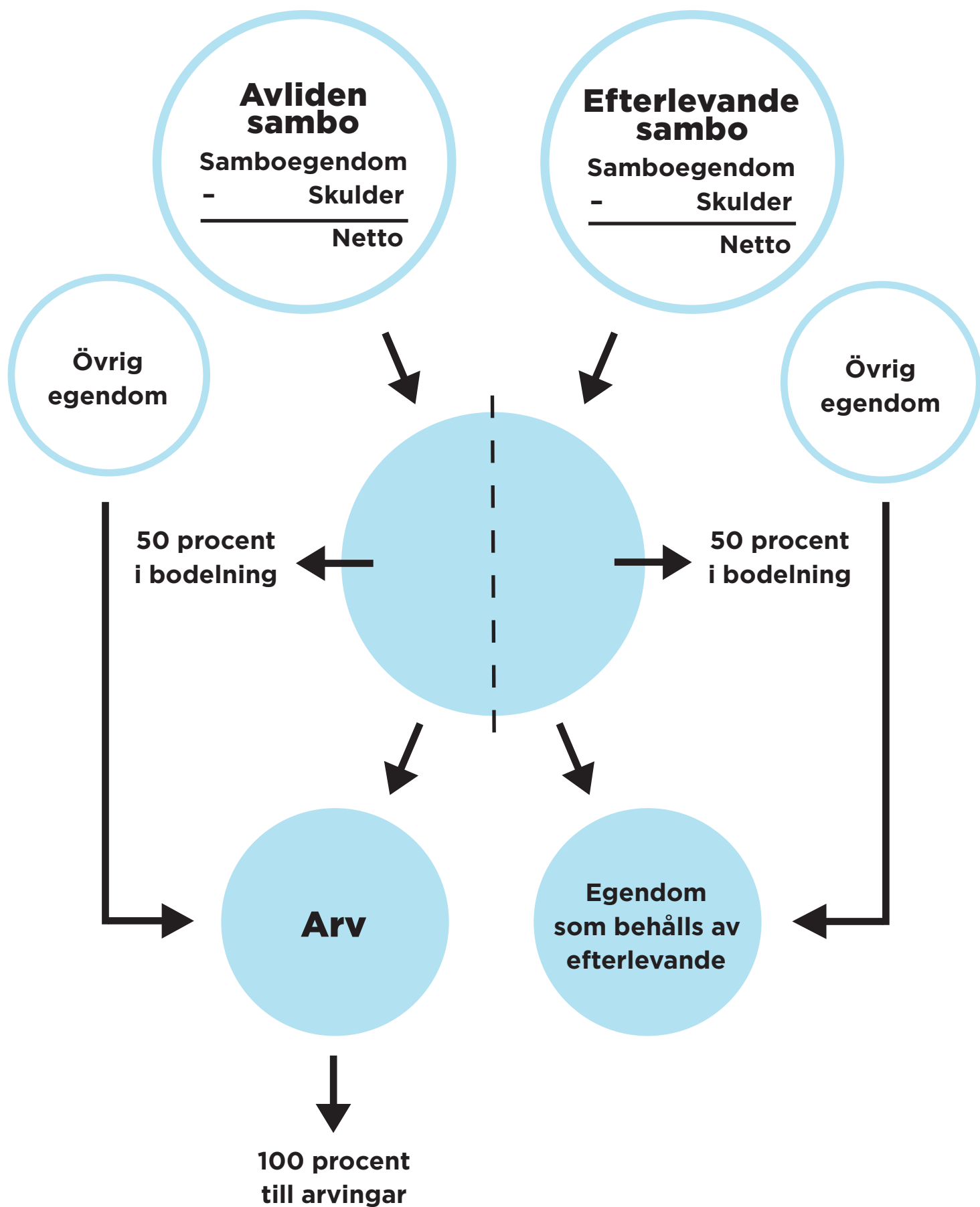
En bodelning mellan sambor innebär att värdet på bostad och bohag som någon av samborna äger och som har införskaffats för gemensamt bruk, delas lika mellan samborna i en bodelning. Ena halvan av värdet tillfaller den avlidnes arvingar och den andra hälften tillfaller den efterlevande sambon.

I bodelningen ingår dock inte övrig egendom, exempelvis en sommarstuga eller pengar på banken. Om sommarstugan och pengarna ägdes av den avlidne är det den avlidnes arvingar som ärver egendomen, och om de ägdes av den avlidnes sambo behåller sambon egendomen.

På nästa sida hittar du en figur som visar hur processen för bodelning mellan sambor går till.

Så går bodelning mellan sambor till

Exempel: begäran om bodelning mellan sambor

Stella avlider och som ställföreträdare för hennes efterlevande sambo Sebastian är din uppgift att bevaka Sebastians rätt i dödsboet. Stella hade inte skrivit något testamente. Sebastian har inga barn men Stella har tre barn sedan tidigare relation. Stella och Sebastian bodde tillsammans i en villa som de köpte för många år sedan. I början av förhållandet flyttade Sebastian in hos Stella i hennes bostadsrätts-etta.

Efter två år i den lilla ettan bestämde de sig för att köpa en villa. Det var Stella som stod för kostnaden av villan med hjälp av pengarna från en lyckad försäljning av bostadsrätten. Stella står som köpare på villans köpekontrakt och är registrerad som ägare av villan i Lantmäteriets register. Villan är värd 3 000 000 kronor och det finns inga lån.

Om du som ställföreträdare inte begär bodelning enligt Sambolagen blir Sebastian inte delägare i dödsboet. Det innebär att Sebastian inte får del av villans värde.

Om du som ställföreträdare däremot begär bodelning enligt Sambolagen innebär det att samboegendomen (i detta fall, värdet av villan som införskaffades för gemensamt bruk) delas lika mellan Stella och Sebastian i en bodelning. Sebastian får alltså 1 500 000 kronor i bodelningen eftersom du som ställföreträdare begärde bodelning.

I detta fall spelar det alltså inte någon roll att det endast var Stella som betalade för villan och stod registrerad som ägare. Anledningen till att bodelningen kunde ske var att villan införskaffades för gemensamt bruk. Tänk vilken skillnad du som ställföreträdare kan göra för din huvudman!

Regeln om två prisbasbelopp

Om din huvudmans sambo avlider har din huvudman rätt att vid fördelningen av samboegendomen, efter avdrag för skulder, få ut egendom till ett sammanlagt värde av två prisbasbelopp. Detta gäller under förutsättning att det finns så mycket tillgångar i dödsboet att fördela.

Exempel: regeln om två basbelopp

Lina avlider och efterlämnar sambon Mira och särkullbarnet Lucas. Du har till uppgift att bevaka Miras rätt i dödsboet efter Lina. Som ställföreträdare begär du bodelning enligt sambolagen för Miras räkning.

Mira får efter bodelningen ut egendom till ett värde av 85 000 kr. Mira har rätt att få egendom som uppgår till ett värde av två prisbasbelopp (det vill säga 96 600 kr år 2022). Som ställföreträdare kräver du därför att Mira ska få ytterligare 11 600 kronor från Lucas arvslott.

Gåvor från den avlidne

Här hittar du information om vilka gåvor som kan anses vara förskott på arv, vad som händer när förskottet är större än laglotten, vad det förstärkta laglottsskyddet innebär och vad som gäller för försäkringar, fastigheter och verksamheter som den avlidne lämnar efter sig.

Gåvor som förskott på arv

Huvudregeln är att gåvor från den avlidne till en bröstarvinge som gavs under den avlidnes livstid ska ses som ett förskott på arv. Detta innebär att bröstarvingen som har fått gåvan ska få mindre när det framtida arvet fördelas. Värdet på gåvan ska då läggas samman med den avlidnes övriga kvarlåtenskap innan det räknas ut hur stora arvslotter barnen ska få. Gåvans värde justeras inte med hänsyn till inflation i det här fallet, utan beräknas utifrån vad värdet var vid gåvotillfället.

För att en gåva inte ska ses som ett förskott på arv ska det finnas underlag som visar att så inte är fallet (exempelvis ett gåvobrev). Det är den som har mottagit gåvan som måste kunna visa att gåvan inte ska räknas som förskott på arv.

Om det inte går att veta vad föräldern avsåg vid gåvotillfället, ska gåvan ses som ett förskott på arv. Här utgår lagen från att föräldrar i allmänhet inte vill behandla sina barn olika. Man antar alltså att föräldern vill att barnen i slutänden ska få lika mycket under förälderns livstid.

Exempel: gåvor som förskott på arv

Fredrika som är ogift avlider. Fredrika har två barn, Joakim och Eva. Fredrika har under sin livstid skänkt 50 000 kronor till Joakim. När Fredrika avlider är hennes kvarlåtenskap värd 200 000 kronor.

Värdet av kvarlåtenskapen ska alltså ökas med förskottet som Joakim har fått och blir då 250 000 kronor. Arvslotterna uppgår nu till 125 000 kronor vardera för Joakim och Eva. Eva får sin arvslott och Joakim får de 75 000 kronor som återstår. När arvet är fördelat har Joakim och Eva fått lika mycket var efter Fredrika.

Om du som ställföreträdare företräder ett av flera barn ska du därför komma ihåg att fråga om någon har fått förskott på arv, i fall detta inte framgår av informationen som du har fått del av.

Gåvor som inte anses vara förskott på arv

Vissa typer av gåvor ses inte som förskott på arv. När det rör sig om överföringar till ett barn som kan anses ingå i en förälders underhållsskyldighet räknas dessa inte som förskott på arv. Sedvanliga gåvor (exempelvis bekostande av utbildning eller julgåvor) anses i vanliga fall inte vara förskott på arv. Om de sedvanliga gåvorna däremot skulle vara orimligt stora i relation till föräldrarnas ekonomiska förutsättningar kan de ses som förskott på arv.

När det rör sig om andra gåvotagare än bröstarvingar (exempelvis ett syskonbarn) ses gåvan inte heller som ett förskott på arv. Barnbarn ingår också i begreppet "andra gåvotagare än bröstarvingar", om barnbarnets förälder (gåvogivarens barn) lever. Om gåvogivaren ändå vill att gåvan ska ses som ett förskott på arv kan ett gåvobrev upprättas vid gåvotillfället där detta framgår.

Exempel: gåvor som inte anses vara förskott på arv

Om Joakim och Eva från det förra exemplet i stället var Fredrikas syskonbarn skulle det alltså inte ha skett någon avräkning av den tidigare gåvan till Joakim. Om syskonbarnen Joakim och Eva var de enda arvingarna efter Fredrika hade de vid Fredrikas bortgång i stället fått 100 000 kronor vardera.

När förskottet är större än arvslottet

Om en arvinge har fått ett förskott på arv som är större än arvingens arvslott behöver arvingen inte per automatik betala tillbaka det som fattas.

Exempel: när förskottet är större än arvslottet

Fredrika som är ogift avlider. Fredrika har tre barn: Joakim, Eva och Beatrice. Joakim har under sin livstid fått 100 000 kronor som förskott på arv från Fredrika. Fredrikas kvarlåtenskap uppgår till 110 000 kronor. Värdet av kvarlåtenskapen ska ökas med förskottet som Joakim fått och blir då 210 000 kronor.

Arvslotterna uppgår nu till 70 000 kronor vardera ($210\ 000\ kronor / 3$) för Joakim, Eva och Beatrice. Kvarlåtenskapen efter Fredrika på 110 000 kronor räcker alltså inte till för att betala ut Beatrice och Evas arvslotter. Döttrarna får därför i detta fall endast 55 000 kronor vardera.

Det förstärkta laglottsskyddet

Om en förälder ger en gåva till en bröstarvinge som inte betraktas som förskott på arv (exempelvis när föräldern har skrivit ett gåvobrev som anger detta) kan det *förstärkta laglottsskyddet* bli aktuellt. Detta skydd hindrar att en förälder ger bort egendom i sådan omfattning att det inskränker laglotten.

För att regeln ska bli aktuell behöver syftet med gåvan kunna jämföras med ett förordnande i ett testamente. Det innebär att gåvogivaren vid gåvotillfället ska ha tänkt på fördelningen inför sin bortgång (det vill säga en gåva för dödsfalls skull). Ett exempel på en sådan situation är om gåvan ges när givaren tror att hen ska dö inom kort.

En bröstarvinge som hävdar att det har förekommit en gåva för dödsfalls skull, och som vill yrka på att det förstärkta laglottsskyddet ska tillämpas, kan väcka talan mot den som har fått gåvan. Om domstolen bedömer att det förstärkta laglottsskyddet ska tillämpas kommer gåvans värde vid tiden för dödsfallet att läggas till värdet på kvarlåtenskapen vid beräkningen av laglotterna.

En sådan talan kan även väckas av dig som ställföreträdare, vilket då kan få till följd att din huvudmans laglott blir större än vad den hade blivit om gåvan inte hade tagits med i beräkningen. Om du vill väcka talan om det förstärkta laglottsskyddet ska du göra det inom ett år från det att bouppteckningen avslutades.

Exempel: det förstärkta laglottsskyddet

Om Fredrikas kvarlåtenskap i det förra exemplet i stället hade uppgått till 20 000 kronor skulle värdet av kvarlåtenskapen, efter att Joakims förskott på 100 000 kronor lagts till värdet på kvarlåtenskapen, ha uppgått till 120 000 kronor. Anta att Fredrika gav gåvan till Joakim när hon visste att hon bara hade några dagar kvar i livet. Arvslotterna uppgår då till 40 000 kronor vardera ($120\,000\text{ kronor} / 3$) för Joakim, Eva och Beatrice.

Kvarlåtenskapen efter Fredrika räcker alltså inte till för att betala ut Beatrice och Evas rättmätiga laglotter på 20 000 kronor vardera (hälften av deras respektive arvslotter på 40 000 kronor). I en sådan situation kan Joakim bli skyldig att betala tillbaka det som fattas för att Eva och Beatrice ska få ut sina laglotter (i detta fall 20 000 kronor vardera).

Försäkringar efter den avlidne

I vissa fall när en person går bort finns det försäkringar som betalas ut till dennes efterlevande. Du som ställföreträdare bör fråga bodelningsförrättaren om det finns försäkringar efter den avlidne där någon annan/några andra än din huvudman är förmånstagare.

Utgångspunkten är att den avlidnes val av förmånstagare till försäkringen ska respekteras. Om försäkringsutbetalningen däremot skulle göra att resultatet blir oskäligt för den avlidnes maka/ make eller bröstarvinge, kan förordnandet i vissa fall jämkas. Detta kan leda till att försäkringsutbetalningen fördelas annorlunda.

För att bedöma om resultatet är oskäligt eller inte ska man framför allt beakta de ekonomiska förhållandena hos förmånstagaren respektive makan/maken och bröstarvingarna. Det kan också bli aktuellt med jämkning om skälet till att den avlidne har angett vissa personer som förmånstagare är att undanhålla försäkringsutbetalningen från exempelvis en bröstarvinge. Jämkning sker i huvudsak när det inte finns någon annan nämnvärd kvarlåtenskap efter den avlidne.

Om du som ställföreträdare anser att det är oskäligt att din huvudman inte får ta del av försäkringsutbetalningen kan du väcka talan om jämkning. En sådan talan ska väckas senast ett år efter att bouppteckningen avslutades, men som ställföreträdare bör du agera så skyndsamt som möjligt.

Exempel: försäkringar efter den avlidne

Magnus har avlidit och du är ställföreträdare för Magnus barn Oliver. Du har nu till uppgift att bevaka Oliverts rätt i dödsboet efter Magnus. Oliverts två bröder, Knut och Fred, är förmånstagare till Magnus livförsäkring och får försäkringsutbetalningar efter sin avlidne pappa. Magnus efterlämnar förutom sin livförsäkring endast ett bankkonto med 15 000 kr.

Du som bevakar Oliverts rätt i dödsboet undersöker om det finns något skäl till att Oliver inte får någon försäkringsutbetalning. Knut och Fred har båda goda ekonomiska förutsättningar medan Oliver lever på ekonomiskt bistånd.

Du misstänker att Magnus har velat utesluta att Oliver får några pengar när han dör. Eftersom Oliverts ekonomiska förutsättningar dessutom är mycket sämre än hans bröders anser du att det är oskäligt att Oliver inte får ta del av försäkringsutbetalningen. Du som ställföreträdare begär då att försäkringsförordnandet ska jämkas.

Fastigheter och verksamheter

Vid bouppteckningsförrättningen bör du fråga om den avlidne ägde några fastigheter eller verksamheter. Om den avlidnes maka/make sedan tidigare är avliden bör du dessutom alltid be om dennes bouppteckning, för att se om den avlidne tidigare har ärvt en del i en fastighet eller liknande.

Om det framkommer att den avlidne tidigare har ärvt del i fastighet eller liknande, bör du fråga vad som har hänt med fastigheten. Kontrollera även om fastigheten har givits som en gåva till en annan dödsbodelägare, då det i så fall skulle kunna bli en fråga om förskott på arv.

Tillfälliga godmanskap

Här hittar du information om hur du bevakar en minderårigs eller en bortavarandes rätt i ett dödsbo, och vad en arvskungörelse innebär.

Bevaka minderårigs rätt i dödsbo

Om ett barn och dennes vårdnadshavare har del i samma dödsbo behöver en god man tillsättas för att bevaka den minderåriges rätt i dödsboet. Överförmyndaren fattar beslut om att utse en god man i sådana fall. I uppdraget som god man för att bevaka en minderårigs rätt i dödsbo ska du bevaka *barnets rätt* vid bouppteckning och arvskifte.

Om summan som barnet ska ärva överstiger ett prisbasbelopp (det vill säga 48 300 år 2022) ska pengarna sättas in på ett överförmyndarspärtrat konto i barnets namn. Du som god man ska då öppna ett spärrat konto, vilket du ordnar genom kontakt med banken. Kom ihåg att begära dig entledigad när detta tillfälliga uppdrag är slutfört.

Exempel: bevaka minderårigsrätt i dödsbo

Alf har avlidit och efterlämnar sambon Udani och deras gemensamma dotter Lilly som är 7 år gammal. Innan dödsfallet hade Alf testamenterat hela kvarlåtenskapen till Udani. Eftersom både Udani och Lilly nu har del i dödsboet behöver en god man utses som kan bevaka Lillys rätt i dödsboet efter sin pappa.

Bevaka bortavarandes rätt i dödsbo

Om den avlidne efterlämnar arvingar som befinner sig på okänd ort, eller om det är osäkert i fall det finns några arvingar, behöver en god man tillsättas för att bevaka *bortavarandes rätt* vid bouppteckning, bodelning och arvskifte. Ditt arvode som god man bekostas i detta fall av den bortavarandes arvslott.

Som god man för en bortavarande arvinge ska du, förutom att bevaka dennes rätt i dödsboet, även kontrollera att en *arvskungörelse* sker (se förklaring på nästa sida). Dessutom fortsätter ditt uppdrag även efter att arvskiftet är avslutat: du ansvarar för att förvalta arvet till dess att arvingen ger sig till känna, tillgångarna tar slut eller arvet preskriberas (se preskriptionstider på nästa sida).

Under hela uppdraget ska du varje år redovisa tillgångarna till överförmyndaren. När uppdraget har avslutats på grund av någon av anledningarna ovan ska du begära dig entledigad.

Arvskungörelse

Om det vid bouppteckningsförrättningen framkommer osäkerheter kring i fall det finns någon okänd arvinge, eller att det finns en till namnet känd arvinge men det saknas information om var hen befinner sig, ska detta anmälas till Skatteverket. Skatteverket kungör då i Post- och Inrikes Tidningar att ett arv har tillfallit den bortavarande med en uppmaning att göra sin rätt till arvet gällande inom *fem år* från det att kungörelsen infördes i tidningen.

Om inte denna arvskungörelse sker, kan arvingen göra sin rätt gällande inom *tio år* från dödsfallet. Som ställföreträdare till bortavarande arvinge bör du därför kontrollera om en kungörelse har gjorts, och om så inte är fallet, se till att det sker genom att kontakta Skatteverket.

Om arvingen inte har gett sig till känna inom fem år från arvskungörelsen, eller tio år från dödsfallet när kungörelse inte har skett, preskriberas arvet och den bortavarande förlorar sin rätt till arvet. Den bortavarandes arv fördelas då till övriga dödsbodelägare utifrån deras lotter i boet.

Din huvudsakliga uppgift som ställföreträdare är inte att söka efter den bortavarande. I de fall där den bortavarande arvingen är ensam arvinge kan det dock vara befogat att du mer aktivt söker efter den bortavarande. Detta kräver dock att tillgångarna i dödsboet är tillräckligt stora för en sådan insats.

Motstridiga intressen

Om du som ställföreträdare är delägare i samma dödsbo som din huvudman kan du inte företräda huvudmannen eftersom det då uppstår en *jävssituation*. Överförmyndaren måste i sådana fall tillsätta en annan ställföreträdare som bevakar huvudmannens rätt i dödsboet.

Ta hjälp vid behov

Som ställföreträdare har du möjlighet att vid behov rådfråga en annan jurist än den som sköter boet. Du kan dock inte lämna över ditt ansvar som god man till en annan sakkunnig. Du har alltid möjlighet att kontakta överförmyndaren för viss vägledning, även om vi kan inte erbjuda specifik rådgivning i enskilda fall.

Informationen i denna broschyr ska inte ses som uttömmande kring vilka regler som gäller för att bevaka en huvudmans rätt i dödsbo. Broschyren är tänkt att fungera som ett stöd till dig som har detta viktiga uppdrag.

Vill du veta mer?

Mer information om att vara god man eller förvaltare hittar du på vår hemsida: goteborg.se/overformyndaren

Där finns även blanketter som du använder i ditt uppdrag.

Kontakta oss

Överförmyndarenheten Demokrati och medborgarservice

Postadress:	Box 2385, 403 16 Göteborg
Besöksadress:	Ekelundsgatan 1, Göteborg
Hemsida:	goteborg.se/overformyndaren
E-post:	overformyndaren@goteborg.se (obs: ny e-postadress)
Telefon:	031-368 09 00